

Petersson, Jesper
Jesper.Petersson@skane.se

YTTRANDE

Datum 2024-05-20
Ärendenummer 2024-POL000168

1 (8)

Utbildningsdepartementet
Forskningspolitiska enheten

Remiss Hållbar och högkvalitativ läkarutbildning och klinisk forskning – förslag till ett reviderat ALF-avtal

Sammanfattning

Region Skåne ser positivt på utredningens syfte, att utgöra ett underlag till ett nytt ALF-avtal som långsiktigt bidrar till en läkarutbildning av hög kvalitet, internationellt konkurrenskraftig klinisk forskning och utveckling av en kunskapsbaserad, effektiv och modern hälso- och sjukvård. Region Skåne stödjer ambitionen i utredningen att förtydliga och stärka den kliniska forskningen och att genom förnyad organisering sätta fokus på såväl förenkling som kontinuerlig förbättringar samt att resursfördelning bör präglas av att premiera kvaliteten.

Region Skåne instämmer särskilt i utredningens bedömning av behovet av att statens finansiering av läkarutbildningen behöver öka, att fördelningen av ALF-forskningsmedel bibehålls samt att staten substantiellt ska utöka sin satsning på klinisk forskning vid ALF-regionerna. Region Skåne tillstyrker utredningens förslag om att behålla samt förtydliga definitionen av klinisk forskning i syfte att säkerställa att ALF-ersättningen för klinisk forskning enbart finansierar klinisk forskning. Vidare ställer sig Region Skåne positiv till att behålla beskrivningen av universitetssjukvård i ett uppdaterat ALF-avtal men vill poängtera att en gemensam definition av universitetssjukvård är centralt för att kunna organisera och planera hälso- och sjukvård regionalt.

Region Skåne delar även utredningens förslag att inte ange särskilda bestämmelser om universitetssjukvårdsenheter i ALF-avtalet men vill samtidigt särskilt kommentera att såväl Region Skåne som andra regioner i Sverige organiserar universitetssjukvård på bas av universitetssjukvårdsenheter (USVE). Mot denna bakgrund bör frågan om definition och bestämmelser avseende USVE regleras i annat lämpligt avtal mellan regioner och universitet.

Region Skåne har följande kommentarer till förslaget.

5.1 ALF-avtalets syfte

Region Skåne tillstyrker utredningens förslag.

5.2 Alf-avtalets namn

Region Skåne tillstyrker utredningens förslag.

5.3.1 Finansieringsprinciperna

Region Skåne tillstyrker utredningens förslag om att ALF-systemet och finansieringen genom ALF-ersättningen ska vara robust och stabil över tid. Region Skåne vill särskilt betona vikten av ett finansieringssystem med enkla, tydliga och transparanta principer som möjliggör långsiktig planering av verksamheten.

5.3.2 Förutsättningar för verksamhetsintegrerat lärande

Region Skåne tillstyrker utredningens förslag.

5.3.3 Klinisk forskning av hög kvalitet

Region Skåne tillstyrker utredningens förslag om att ALF-avtalet ska ge förutsättningar för att klinisk forskning av hög kvalitet ska kunna bedrivas och att kliniska forskare kan utbildas inom hela bredden av kliniska ämnesområden. Region Skåne ser även positivt på utredningens förslag om att ALF-systemet ska möjliggöra att det utbildas en bred bas av kliniska forskare för att möjliggöra rekrytering av lärare med vetenskaplig kompetens inom områden nödvändiga för den kliniska utbildningen av läkare. Region Skåne delar utredningens resonemang om vikten av kvalitet, bredd och spets samt att den ALF-finansierade forskningen ska vara fri inom ramen för definitionen av klinisk forskning.

Region Skåne menar att ALF-ersättningen skall disponeras fritt av respektive ALF-region för att kunna skapa en bred bas av klinisk forskning som också kan ge förutsättningar för excellent forskning inom regionala styrkeområden och behov.

6.1.1 Formerna för ersättningen

Region Skåne delar utredningens analys om att det inte ska göras någon differentiering mellan ALF-regionerna. Region Skåne tillstyrker därför utredningens förslag om att ersättningen till regionerna för deras medverkan i utbildning av läkare fortsatt ska regleras genom en fastslagen ersättning per helårsstudent i ALF-avtalet och för det antal helårsstudenter som riksdagen fastslår samt att ersättningen per helårsstudent ska vara lika stor för de olika ALF-regionerna oavsett geografisk placering eller andra förutsättningar. Region Skåne menar att ersättningsmodellen är adekvat, tydlig och transparent och ger goda planeringsförutsättningar.

6.1.2 Jämlik fördelning mellan de lärosäten som bedriver läkarutbildning

En utökning av antalet helårsstudenter i Örebro

Region Skåne tillstyrker utredningens förslag.

Oförändrat antal helårsstudenter i övriga regioner

Region Skåne tillstyrker utredningens förslag.

En ökning av antalet helårsstudenter för samtliga regioner från 2027

Region Skåne tillstyrker utredningens förslag om att en ökning av samtliga ALF-regioners antal helårsstudenter ska införas från och med 2027 när den tolfte terminen på den nya läkarutbildningen påbörjas. Region Skåne vill särskilt betona att den föreslagna ökningen är *absolut nödvändigt* då termin tolv i den nya läkarutbildningen ges första gången.

6.2.1 Förslag till förändrad ersättning

Region Skåne tillstyrker utredningens förslag att ALF-ersättningen per helårsstudent ska öka från och med 2026 med anledning av den ökade andelen verksamhetsintegrerat lärande som följer av den nya sexåriga läkarutbildningen. Region Skåne menar att utredningen har en mycket adekvat argumentation som skäl för förslaget. Region Skåne vill särskilt kommentera att redan nuvarande läkarutbildning är kraftigt underfinansierad. Den föreslagna ökningen är därmed absolut nödvändig för samtliga regioner för att kunna bedriva högkvalitativt verksamhetsintegrerat lärande i den nya läkarutbildningen.

6.3 Utvärdering av läkarutbildningen

Region Skåne delar utredningens förslag om att förutsättningarna för att bedriva läkarutbildning inom ramen för utvärderingen av universitetssjukvården ska upphöra. Det är angeläget att förutsättningar för läkarstudenters verksamhetsintegrerat lärande definieras och säkerställs. I dagsläget fungerar utvärderingen av universitetssjukvården som en mekanism för att sätta ljuset på utbildningsfrågor och som stöd för att prioritera dem. Region Skåne menar att det är viktigt att en sådan mekanism även finns framöver om utvärderingen av universitetssjukvården avskaffas.

Utredningen resonerar adekvat om att Universitetskanslersämbetet (UKÄ) är den instans som har ansvaret för kvalitetssäkring av universitetsutbildningar. Verksamhetsintegrerat lärande är ett delat ansvar mellan region och lärosäte. Utmaningen ligger i att UKÄs kvalitetssäkring täcker lärosätets ansvar men inte regionens ansvar. Region Skåne menar därför att det även fortsättningsvis behövs en funktion som utvärderar och säkerställer hälso- och sjukvårdens ansvar för verksamhetsintegrerat lärande.

7.1 ALF-ersättningens roll i forskningsfinansieringssystemet

Region Skåne delar utredningens bedömning att ALF-ersättningen har en särskild roll att säkerställa basen och bredden inom svensk klinisk forskning. Den kliniska forskningen förutsätter vårdens strukturer och resurser och har som mål att lösa ett ohälsoproblem eller att identifiera faktorer som leder till ohälsa. Den kliniska forskningen är därmed avgörande för att bidra med lösningar till de utmaningar som hälso- och sjukvården står inför.

Samtidigt utmanas den kliniska forskningen av regionernas begränsade personella och ekonomiska resurser där den kliniska forskningen riskerar att prioriteras bort till förmån för vårdproduktion. Detta leder till en situation där den kliniska forskningens roll och betydelse för att utveckla svensk hälso- och sjukvård riskerar att minska.

Region Skåne vill mot denna bakgrund särskilt betona ALF-ersättningens särställning, i förhållande till andra finansieringskällor, för den kliniska forskningen.

7.2 Definitionen av klinisk forskning

Region Skåne tillstyrker utredningens förslag om att behålla samt förtydliga definitionen av klinisk forskning. Region Skåne ser emellertid det föreslagna tillägget ”som kräver tillstånd av Läkemiddelsverket eller Etikprövningsmyndigheten” som problematiskt. Utredningen för ett adekvat resonemang om translationell forskning med fokus på avgränsningsproblematik mellan klinisk forskning och basvetenskaplig forskning.

Region Skåne vill i sammanhanget särskilt kommentera att det finns kliniskt relevant forskning som inte faller under etikprövningslagen och att ALF-systemet skall kunna finansiera sådan forskning. Det kan exempelvis röra sig om kliniskt relevant hälsodataforskning, forskning avseende hälso- och sjukvårdens organisering, eller viss forskning avseende cellhantering och logistik inom avancerade terapier. Utöver detta vet vi inte i nuläget hur European health data space (EHDS) kommer påverka svensk lagstiftning. En ändring av vilken typ av forskning som kan anses tillståndspliktig är fullt tänkbar.

Mot ovanstående bakgrund menar Region Skåne att det problematiskt att låsa in finansieringsstrukturen med en definition vars bas ligger i tillståndsplikt. Samtidigt anser Region Skåne att det är viktigt med en tydlig och avgränsande definition av klinisk forskning, likt utredningens förslag.

7.3 Universitetssjukvårdsbegreppet

Region Skåne tillstyrker utredningens förslag att behålla beskrivningen av universitetssjukvård i ALF-avtalet med kommentaren att det är av särskild vikt att denna beskrivning finns kvar eftersom det saknas andra överenskomna definitioner av begreppet. För sjukvårdshuvudmännen finns behov av en gemensamt överenskommen definition av universitetssjukvård som grund för organisering och planering av regional hälso och sjukvård. Detta gäller

exempelvis nivåstrukturering och profilering av hälso- och sjukvård samt planering och organisering av forskning, utveckling, utbildning och innovation.

Region Skåne ställer sig positiv till utredningens förslag om bestämmelser om universitetssjukvårdsenheter i ALF-avtalet. Region Skåne vill dock särskilt kommentera att såväl Region Skåne som andra regioner i Sverige organiserar universitetssjukvård på bas av universitetssjukvårdsenheter (USVE). Universitetssjukvårdsenheterna fungerar idag som en mekanism för driva utveckling och prioritera resurser av universitetssjukvård varför det behövs en funktion som utvärderar och säkerställer sjukvårdens ansvar för universitetssjukvård.

Mot denna bakgrund bör frågan om definition och bestämmelser avseende USVE regleras i annat lämpligt avtal mellan regioner och universitet samt verksamheten tas fram och en ändamålsenlig utvärderingsprocess tas fram.

7.4 Behov inom strategiska områden

Region Skåne tillstyrker utredningens förslag om att inte avsätta en särskild pott av ALF-ersättningen för att stimulera forskning inom vissa utpekade områden eller vårdnivåer samt att inte peka ut/avsätta medel för nationella infrastrukturer eller internationella samarbeten. Region Skåne delar vidare utredningens resonemang och påpekande av behov för att stärka forskning inom exempelvis primärvården samt att den föreslagna nya gruppen för uppföljning och nationell samverkan är lämplig referensgrupp vid planering av insatser om nya statliga medel avsätts för klinisk forskning inom särskilda tematiska områden eller för nationell infrastruktur. Region Skåne välkomnar utredningens förslag om att regionala förutsättningar bör utgöra grunden samt att respektive ALF-region ska besluta om detta på bas av bedömning av regionala behov.

7.5.1 Förslag till fördelning vid oförändrade anslag

Region Skåne tillstyrker utredningens förslag om att vid oförändrade anslag för ALF-ersättningen för klinisk forskning ska nuvarande procentuella fördelning mellan ALF-regionerna behållas fram till år 2027 samt att från och med år 2028 ska fördelningen baseras på den procentuella fördelningen som angavs i ALF-avtalet 2015 och som började gälla 2019. Region Skåne vill särskilt kommentera att det vore att det vore förödande för den kliniska forskningen om en justering av ersättningsnivån avseende ALF-ersättningen för läkarutbildningen tas från ALF-ersättningen för klinisk forskning.

7.5.2 Förslag om och fördelning av en ökning av ALF-ersättningen

Region Skåne tillstyrker utredningens förslag om att staten substantiellt ska utöka sin satsning på klinisk forskning vid ALF-regionerna. Region Skåne vill kommentera att svensk hälso- och sjukvård står inför flera olika utmaningar, förändrad demografi och åldrande befolkning, pågående omställning av regionala hälso- och sjukvårdssystem och ekonomiska utmaningar.

Sammantaget finns ett ökande behov av ny kunskap som kan implementeras och nyttiggöras i hälso- och sjukvården och att skapa förutsättningar att följa med i

den internationella utvecklingen där jämförbara länder, exempelvis Danmark och Holland drar ifrån. En utökning av statens finansiering av ALF-systemet i kommande forsknings- och innovationspolitiska proposition är avgörande för att säkerställa systemets robusthet och svensk klinisk forsknings internationella position samt för att stärka sjukvårdens utvecklingskapacitet och för att stärka hälso- och sjukvårdens förmåga att samarbeta med företag inom life science-sektorn.

Region Skåne vill också kommentera utredningens förslag om citeringsgenomslag som delgrund i en ny fördelningsmodell. Region Skåne vill särskilt påpeka att det i de tidigare utvärderingarna inte gått att fastställa vad som är en relevant högciterad artikel utifrån begreppet klinisk forskning. Därför behövs ett förtydligande av vilken typ av vetenskapliga publikationer som ska ingå i en sådan fördelningsmodell.

7.6 Behov av nationell och internationell samverkan inom klinisk forskning

Region Skåne delar utredningens bedömning att ett nytt ALF-avtal bör ha som målsättning att skapa incitament för samarbete mellan ALF-regioner för att stärka svensk klinisk forsknings internationella konkurrenskraft. Framgångsrik forskningssamverkan kräver finansieringssystem som är såväl flexibla som grundade i respektive ALF-region. Region Skåne menar att ett uppdaterat ALF-avtal samt föreslagna nationella grupp för uppföljning och nationell samverkan bör beakta såväl positiva som negativa aspekter av hur kostnader som uppkommer i annan region relaterade till forskningssamverkan ska hanteras.

7.7 Uppgifter och funktion för en nationell grupp för uppföljning och nationell samverkan (GUNS)

Region Skåne tillstyrker utredningens förslag avseende uppgifter och funktion för en nationell grupp för uppföljning och nationell samverkan. Region Skåne ser positivt på de föreslagna uppgifterna och funktionerna som rör uppföljning, stimulans av nationella samarbeten, identifikation av problemområden samt att ta fram förslag i syfte att stärka den kliniska forskningen i Sverige. Region Skåne vill dock kommentera att den föreslagna akronymen kan anses ha icke ändamålsenliga konnotationer och därför bör justeras.

7.8 Uppföljning av ALF-avtalet

7.8.1 GUNS roll i uppföljning av ALF-avtalet

Region Skåne tillstyrker utredningens förslag.

7.8.2 Redovisning av den samlade resursanvändningen

Region Skåne tillstyrker utredningens förslag.

7.9 Utvärderingar i ALF-avtalet

Region Skåne tillstyrker utredningens förslag.

7.9.1 Utvärdering av universitetssjukvården

Region Skåne tillstyrker utredningens förslag om att utvärderingen av universitetssjukvården ska upphöra som en del av ALF-avtalet samt att Vetenskapsrådet ska få i uppdrag att undersöka om det finns delar av utvärderingen av universitetssjukvården som bör införlivas i utvärderingen av den kliniska forskningens kvalitet. Region Skåne vill dock poängtera vikten av att grundläggande förutsättningar för universitetssjukvård inte enbart definieras utan även säkerställs. Utvärderingen av universitetssjukvård fungerar som ett verktyg för att kontinuerligt prioritera utveckling av universitetssjukvård i allmänhet och verksamhetsutveckling vid universitetssjukvårdsenheter i synnerhet. Region Skåne menar att det är viktigt att en sådan mekanism även finns framöver om utredningens förslag genomförs

7.9.2 Utvärdering av den kliniska forskningens kvalitet

Region Skåne tillstyrker utredningens förslag om att den kliniska forskningen fortsatt ska utvärderas vart fjärde år utifrån gällande aspekter. Region Skåne vill särskilt kommentera värdet i att som utredningen föreslår att i utvärderingarna lägga större fokus på att identifiera utvecklings- och förbättringsbehov i syfte att skapa konkreta underlag för ALF-regionernas kontinuerliga arbete. Vidare ser Region Skåne positivt på att Vetenskapsrådet får fortsatt uppdrag att organisera utvärderingen samt att gruppen för uppföljning och nationellt samarbete ska fungera som referensgrupp. Region Skåne vill dock betona att utvärderingen skall utföras resurseffektivt avseende såväl ekonomiska som personella resurser. Region Skåne delar utredningens bedömning att utvärderingen också ska följa den kliniska forskningens utveckling över tid med bibliometri och andra relevanta data.

7.9.3 Uppföljning av utvärdering av den kliniska forskningens kvalitet

Region Skåne tillstyrker utredningens förslag.

7.10 Resursfördelningsmodell

Region Skåne tillstyrker utredningens förslag att nuvarande resursfördelningsmodell ska göras om. Region Skåne vill särskilt kommentera behovet av att resursfördelningsens syfte ska vara att förbättra och utveckla förutsättningarna för att kunna bedriva klinisk forskning av hög internationell kvalitet inom alla ALF-regioner. Region Skåne delar utredningens förslag om att samma utvärderingspaneler och tregradig skala som innevarande system bygger på behålls. Region Skåne vill särskilt betona vikten av att en uppdaterad resursfördelningsmodell inte bygger på någon begränsning av hur många ALF-regioner som kan hamna i respektive kategori.

Anna Mannfalk
Ordförande

Pia Lundbom
Hälso- och sjukvårdsdirektör